

Veldwijk

Privé, c'est passé

Een van de meest frustrerende ervaringen van columnist zijn is schrijven over zaken die jou aan het hart gaan maar die je lezers schijnbaar niet boeien. In mijn geval is privacy zo'n onderwerp. Opiniërend in deze column en technisch-inhoudelijk in artikelen in DB/M heb ik geschreven over de teloorgang van ons privé domein. Resultaat: nooit één reactie. Privacy is in Nederland een absoluut non-issue. In landen waar de overheid niet wordt vertrouwd ligt dat heel anders. Hier geldt echter de regel dat we niets hebben te verbergen en dat "de instanties" het beste met ons voor hebben. Uitstekend dat ons telefoon- en surfgedrag lange tijd wordt bewaard. Goed dat gegevens over minderjarigen tot hun 32^e in een elektronisch kinddossier worden ontsloten. Handig voor de belastingaangifte dat de inspecteur straks weet waar we met de auto zijn geweest. Slim ook om elektronische fuiken boven de snelwegen te hangen en iedereen met een openstaande rekening van de weg te plukken. En listig ook om radicaliserende cryptomoslimo's op te sporen met behulp van bonuskaart, bibliotheekabonnement en pinpas. U denkt dat ik nu het platgetreden *big brother* pad ga bewandelen maar nee. Mijn ongenoegen richt zich niet primair op de controlestaat maar op onbekwame organisaties en op de desinteresse van ICTers. Onbekwaam is de Britse overheid die van de halve bevolking gevoelige persoonsgegevens-op-DVD kwijtraakt. Onbekwaam zijn de Nederlandse vervoerbedrijven die bij de ontwikkeling van de OV-chipkaart zoveel minachting voor beveiliging aan de dag leggen dat een systeem al bij de ontwikkeling technisch failliet is. En mijn ongenoegen met de desinteresse van ICTers voort uit de ervaring dat een betrokken ICTer soms heel veel goeds kan doen bij de opzet van systemen met privacygevoelige informatie. Misschien ontbreekt interesse in privacybescherming, maar desinteresse is niet synoniem met tegenwerking en dat biedt kansen voor wie wil en kan. Ik neem als voorbeeld een systeem boordevol met persoonsgegevens die worden geraadpleegd door honderden organisaties en vele tienduizenden professionals. Formeel lijkt alles heel aardig geregeld: er zijn separate omgevingen met testdata, er wordt versleuteld gecommuniceerd, gegevens van VIPs worden niet of geanonimiseerd verstrekt, enzovoorts. Feitelijk is het geheel echter zo lek als een mandje: iedere gebruiker kan nagenoeg alle gegevens raadplegen en derden afnemers tanken de gegevens over in hun eigen databases om er God weet wat mee te doen.

Nu gaan we aan de slag. Eerst zorgen we ervoor dat alle raadplegingen worden gelogd: gebruiker, tijdstip, programma, *tout*. Even goed kijken naar de performance bij piekbelasting, maar geen onoverkomelijk probleem. Daarna begint onze lobby om gegevensgebruik anders dan door politie en AIVD terug te melden aan de burger via het Digid kanaal. Dat kost minstens vijftien jaar, maar de architectonisch zijn we er klaar voor. Vervolgens proberen we onze opdrachtgever ervan overtuigen dat het zinloos is om miljoenen te spenderen aan geanonimiseerde testdatabases als tienduizenden mensen bij alle gegevens kunnen. Met de loggingfaciliteit gaan we niet preventief maar repressief aan de slag. We kijken wie welke persoonsgegevens opvraagt, rapporteren vreemd gedrag aan de bazen van de gebruikers en belasten kosten door. We breiden het VIP

mechanisme uit met subklassen voor bekende Nederlanders en topfunctionarissen uit de afnemende organisaties. Drie maanden, enkele ontslagen en vele berispingen verder haalt niemand het meer in zijn hoofd om Joran S., Willem H. of Georgina V. op te zoeken. Onder de ontslaggevallen zijn ook enkele mensen die verbonden zijn aan criminele organisaties.

Nu slaan we ook de preventieve weg in. We nemen de organisatie- en functiestructuur van onze afnemers op. Opeens hebben gebruikers alleen nog maar toegang tot gegevens die ze aangaan. Twijfelgevallen worden gerapporteerd en met de autorisatie komen fijne faciliteiten als mutatiesignalen en workflow voorzieningen ter beschikking van de afnemers. Tegelijk weten we nu opeens *waarom* gegevens worden geraadpleegd en die informatie kan ook terug naar de burger. (Misschien is die vijftien jaar wat te pessimistisch.)

Het voorgaande beschrijft deels de werkelijkheid en deels mijn ambities als maatschappelijk betrokken ICTer. De realiteit is dat privacy strak nauwelijks meer zal bestaan, maar dat wil niet zeggen dat onzorgvuldige, corrupte en criminele gebruikers en ICTers altijd vrij spel hoeven te krijgen. Als autorisatie en logging kunnen worden gekoppeld aan nuttige functionaliteit is er hoop dat werken met privacygevoelige gegevens beheerst en verantwoordelijk kan gebeuren.

Maar ondertussen is privacybescherming voorlopig nog een non-issue. Het wachten is op een ramp of een schandaal als gevolg van onzorgvuldig omgaan met persoonsgegevens en die komt er vrijwel zeker tussen nu en een paar jaar. Dan schrikt iedereen en besluit de politiek tot beleid en wetgeving. En pas dan zal blijken hoe verschrikkelijk kostbaar het is om privacybescherming achteraf in te bouwen in systemen die zijn opgezet met soevereine minachting voor het privé domein.

En u en ik mogen die verbouwing gaan uitvoeren. Laten we er daarom de klok toch maar niet te hard luiden. Ssssht.

René Veldwijk, Rene.Veldwijk@FAAPartners.com, is partner bij FAA Partners.